

تبیین مفهوم قلمرو و عوامل در ارتباط با آن

شاهین شریفی پور *

*- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری داخلی دانشگاه تهران، sharifypourshahin@ut.ac.ir

⋮

چکیده

طبق مشاهدات در بسیاری از طراحی های اخیر از پاسخ به نیازهای رفتاری فاصله گرفته شده و افزایش آسیب های روان شناختی را در پی داشته است. تعدادی از این نیازها، شامل نیاز به خلوت، امنیت، سرزندگی و حس تعلق است. از آنجایی که وجود درجه های مختلفی از خلوت در بسیاری از فضاها بسیار با اهمیت است و همچنین رسیدن به تعادل بین خلوت و تعاملات اجتماعی در مکان های طراحی شده ضروری بنظر می رسد. در روانشناسی محیطی مفاهیم ازدحام و تراکم، شخصی سازی، خلوت و قلمرو ارتباط معنایی دارند. دو مفهوم «قلمرو» و «فضای شخصی» سازوکارهایی برای دستیابی به میزان دلخواهی از خلوت می باشند؛ «ازدحام» نیز وضعیتی اجتماعی است که در نتیجه ی ناکارایی سازوکارهای خلوت پیش می آید. برخی از عوامل تاثیرگذار بر درک مفهوم قلمرو؛ عوامل اجتماعی، ادراکی، روانی، کالبدی و کارکردی را شامل می شوند می توان ادعا نمود که قلمرو نقش اساسی در کیفیت زندگی انسان دارد و این امکان را فراهم می نماید که فضای اطراف خود را سازماندهی نموده و به آن هویت فردی یا جمعی دهد و حتی نتیجه ی آن می تواند رسیدن به امنیت و حس تعلق باشد. بنابراین مفهوم قلمرو به عنوان یکی از عوامل تاثیرگذار بر کیفیت ارتباط انسان با محیط، مورد توجه قرار گرفته است که در رابطه با روانشناسی محیط بررسی می شود. هدف کلی پژوهش حاضر ارائه ی راه حل های مناسب در جهت شناسایی هرچه بهتر قلمروها در محیط به کمک روانشناسی محیط می باشد. بدین منظور با استناد به منابع کتابخانه ای و به روش توصیفی تحلیلی به جمع آوری اطلاعات و داده ها پرداخته و در انتها هم راهکارهایی مطرح گردید.

واژه های کلیدی: قلمرو، قلمروپایی، فضای شخصی، خلوت، ازدحام

۱- مقدمه

در روانشناسی محیطی رفتار انسان تحت تأثیر عواملی چون عوامل فیزیکی محیط ، داده های نمادین ، داده های طراحی و روح محیط قرار دارد. به طور متقابل انسان نیز با رفتار خود که ناشی از جنبه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و شخصیتی است بر محیط تأثیر می گذارد و آن را در جهت ارضای نیازهای فیزیولوژیک و اجتماعی خود دگرگون کرده، فضا را سازماندهی می کند. یونگ در مورد سیستمهای رفتاری معتقد است «مردم به همان اندازه که محصول محیط اجتماعی هستند، ساخته ی محیط فیزیکی نیز به شمار می روند» (عباس زاده، ۱۳۹۳).

این پژوهش به دنبال تعریفی مناسب از مفهوم قلمرو می باشد و به بررسی عوامل موثر به خلوت پرداخته و در این بین مفاهیم مربوط، همچون ازدحام و شخصی سازی را به همراه خلوت و قلمرو تعریف می کند و ارتباط آنها را با یکدیگر بیان می کند و در نهایت راهکاری های عملی در این باره ارائه خواهد داد.